

**[247] Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte onsdag den 24. november 1971 kl. 10.**

Møtet ble ledet av formannen, H e l g e S e i p .

Til stede var: Østby (for Borten), Fredheim, Frydenlund, Granli, Guttorm Hansen, Korvald, Otto Lyng, Margith Munkebye, Erling Petersen, Seip, Willoch, Ingvaldsen, G.A. Larsen, Austrheim, Brommeland, Garbo, Stray og Thyness.

Av Regjeringens medlemmer møtte: Forsvarsminister Alv Jakob Fostervoll og justisminister Oddvar Berrefjord.

Dessuten ble, etter anmodning av forsvarsministeren oberst Ruge og major Aursand gitt adgang til møtet.

D a g s o r d e n :

Fortsatt behandling av St.meld. nr. 89 (1969-70) om innstillingen fra utvalget til å vurdere forskjellige sider ved den forebyggende sikkerhetstjeneste.

Formannen: Vi får vel begynne der hvor vi sist sluttet. Jeg gir først ordet til saksordføreren, hr. Thyness.

Thyness: Da vi sluttet sist, var vi så vidt begynt på behandlingen av punkt 8, spørsmålet om å opprette et kontrollutvalg for overvåkingstjenesten, og i tilfelle hvilken sammensetning og hvilke funksjoner det skal ha. Justisministeren hadde nevnt at han for sitt vedkommende var innstilt på en parlamentarisk kontroll. Jeg ser at den danske justisminister har vært inne på det samme i forbindelse med den sak som er kommet opp i det danske Folketing. Mellbye-utvalget har på sin side foreslått et 3-mannsutvalg av ikke-parlamentarikere. Dette er et prinsipp som vi kanskje bør diskutere litt nærmere, da det ikke er uten betydning bl.a. for hvordan utvalget skal komme til å fungere i praksis. Videre er det spørsmål om hvor vidt utvalget skal være rådgivende eller om det kun skal ha kontrollfunksjoner. Endelig er det spørsmål om utvalget også skal ha funksjoner vis-à-vis den militære sikkerhetstjeneste og ikke bare vis-à-vis overvåkingspolitiet.

Formannen: Jeg skal da høre om noen har synspunkter å legge fram når det gjelder disse spørsmålene.

[248] Guttorm Hansen: Spørsmålet om det skal opprettes et slikt kontrollutvalg, hvordan det skal sammensettes og hvilke funksjoner det skal ha, er nokså sentralt i sammenheng med de sakene vi her diskuterer. Jeg vil gjerne først få si noen ord om selve problemet med styring av et slikt system som overvåkingstjenesten og sikkerhetstjenesten utgjør, fordi jeg tror det er nokså viktig å diskutere hvordan dette skal styres – jeg tenker da ikke minst på en politisk styring.

Det er uten videre klart at en del av de tjenester det her er tale om, har direkte sammenheng også med vårt forhold til andre land, med utenrikspolitikk i sin alminnelighet; det kan ikke være noen særlig tvil om det. Overvåkingstjenesten og sikkerhetstjenesten har så vidt jeg vet – det kan man vel si i denne komiteen – kontakter også med andre lands tjenester på dette område. Det å ha kontakt med andre lands tjenester betyr selvfølgelig at man i mange tilfelle står overfor spørsmål om politiske vurderinger. Det er en kjent sak at tjenestene i en del andre land, kanskje spesielt de land man har særlig forbindelse med, er politisk styrt og brukes som et politisk apparat. Jeg tenker både på CIA og på britenes tjeneste. Det er en egen etat som er politisk styrt. Spørsmålet om å vurdere opplysninger og virksomheter også ut fra et større utenrikspolitisk perspektiv er derfor etter mitt syn nokså sentralt i denne forbindelse. Jeg bare reiser problemstillingen, fordi jeg tror de er helt avgjørende for vurderingen av hvordan disse tjenester i framtida skal virke.

Når det gjelder spørsmålet om hvilken funksjon det foreslåtte utvalg skal ha, vil jeg si at et kontrollerende utvalg som ikke skal ha rådgivende funksjon, vel ikke byr på så store problemer rent organisasjonsmessig. Et slikt utvalg vil vesentlig kontrollere – det vil da i særlig grad være i etterhånd – det som er foretatt. Hvor vidt man i utvalgets arbeid helt kan skille mellom en rådgivende og kontrollerende funksjon, får da vise seg.

Men hvis man først velger et slikt kontrollorgan, er jeg litt i tvil om hvor vidt man bør bruke parlamentarikere i det. En parlamentarisk kontroll bør i hvert fall ligge i Stortingets hånd. Hvis man velger et rent parlamentarikerorgan, vil det bety at Stortinget på en måte gir dette utvalget en funksjon som til dels går inn på Stortingets egen funksjon.

Jeg er også sterkt i tvil om hvordan man tenker seg å bygge opp et slikt kontrollorgan. Det ble, som de fleste vil kjenne til, i begynnelsen av 1960-åra gjort et forsøk – nærmest et eksperiment – med et slikt kontrollorgan. At dette organ ikke kom til å fungere, skyldtes kanskje i første rekke min holdning til virksomheten der, idet jeg for min del ikke var innstilt på å være med i et slikt organ som skulle være offentlig. Jeg var ikke interessert i å delta i et kontrollorgan eller et rådgivende organ der medlemmenes navn var offentliggjort – det vil jeg gjerne si rett ut – fordi jeg anså det for å være en hemske for utvalgets eget arbeid. Hvis et slikt organ skal være offentlig, vil jeg bestemt advare mot at parlamentarikere blir med i det, [249] på grunn av de konsekvenser det ville ha for dem. Der de har slike parlamentarisk kontrollerende organer, er de så vidt meg bekjent, ikke offentlige. Jeg ber om å bli korrigert hvis jeg tar feil, men jeg mener å vite at svenskene har et slikt parlamentarisk organ, og at man der aldri har offentliggjort hvem som er med i det. Dette kan synes å være nokså hysj-hysj-aktig, men det har ikke noe med det å gjøre. Det har med det å gjøre at hvis et slikt organ av parlamentarikere blir offentlig, vil vedkommende parlamentarikere bli betraktet som ledd i overvåkingstjenesten, både i opinionen og i sin omgang med andre mennesker.

Med de begrensede funksjoner man her mener at et slikt organ skal ha, ville jeg derfor nærmest være tilbøyelig til å være enig med Mellbye-utvalget i at det bør

være et utvalg av ikke-parlamentarikere og ha en kontrollerende funksjon og ingen rådgivende funksjon.

Stray: Når det gjelder dette spørsmålet, vil jeg for min del si at ansvarlig for overvåkings- og sikkerhetstjenesten må jo Regjeringen være. Jeg tror vi ikke må foreta oss noe som kan svekke det ansvar som Regjeringen har, og må føle og vite at den har, også for denne del av statens tjeneres virke. Det som det selvfølgelig kan være spørsmål om hvis man tenker på en rådgivende virksomhet, er om Regjeringen, eventuelt vedkommende departementer, kunne mene at det var behov for å ha et rådgivende utvalg for sin egen del. Det vil jeg ikke ha noen bestemt, sikker oppfatning om. Det er mulig at det vil være riktig, men det må da være et rådgivende utvalg som etter min mening må oppnevnes av Regjeringen og som er ansvarlig og gir råd til Regjeringen om denne virksomheten.

Spørsmålet om man skal ha et kontrollorgan er drøftet, og departementet under den forrige statsråds ledelse er kommet til at man bør ha et slikt kontrollutvalg, og at dette kun skal ha kontrollerende oppgave. Jeg er for min part enig i det. Jeg vil si at det bør vel nærmest fungere også som et slags anke- eller undersøkelsesorgan hvor de som måtte mene seg urettferdig etterforsket eller kommet i søkelyset hos overvåkingstjenesten, kan henvende seg med klage. De nærmere regler for hvordan dette skal skje, og hvilken begrunnelse utvalget skal gi sin avgjørelse, fikk man eventuelt tenke nærmere over, men jeg tror det kan være riktig at vi har et slikt organ, som en slags anke- og kontrollinstans.

Jeg tror – i likhet med hr. Guttorm Hansen – at dette organ ikke bør ha stortingsrepresentanter som medlemmer.

Hvis jeg ikke misforstod, uttalte statsråden i forrige møte om denne saken at han i motsetning til den forrige justisminister var kommet til at man burde ha et parlamentarisk kontrollorgan. Jeg tror det ville være av en viss betydning å få rede på hva en slik ordning skulle gå ut på. At man har et kontrollorgan hvor et par stortingsrepresentanter er medlemmer, betyr ikke at man har noen parlamentarisk kontroll. Skal det være et parlamentarisk kontrollorgan, må det i det minste innebære at det er Stortinget som velger dette organet. [250] Formodentlig må det også, hvis man vil kalle det et parlamentarisk kontrollorgan, ha en eller annen mekanisme slik at det i hvert fall i siste instans kan bringe tvils- og tvistes spørsmål inn for Stortinget.

Jeg er ikke sikker på om det er noen god løsning. Jeg tror for min part at det riktige er at ansvaret her plasseres hos Regjeringen, som på grunn av at regjeringsforhandlingene er lukkede forhandlinger, vil ha en helt annen mulighet for virkelig å føre kontroll og innseende med denne virksomhet, og at Regjeringen på sin side når det gjelder disse spørsmål som alle andre spørsmål, naturligvis er underkastet den kontroll og den gransking fra Stortingets side som er vanlig.

Formannen: Jeg har i grunnen et noe annet syn på dette spørsmålet om det skal være en parlamentarisk instans, enn den som er kommet til uttrykk fra hr. Guttorm Hansen og hr. Stray. Jeg tror det vil være en styrke også for overvåkings

plassering i bildet og for denne tjenestens arbeidsforhold at man har den sterkere understreking av en direkte demokratisk kontroll som ligger i at det er en parlamentarisk instans det er tale om. Jeg forstår godt hr. Guttorm Hansens betenkeligheter ved at man skal så å si avvertere navnene på dem som skulle sitte med. Og det er mulig at man her kunne finne fram til oppnevningsformer, der f.eks. Presidentskapet hadde den funksjon å peke ut, eller andre former som gjorde det mindre offentlig enn selv en vanlig behandling i et lukket møte vil bety. Men jeg ser selve verdien i dette å ha kontrollen på det parlamentariske plan mye som en prinsipiell politisk sak. Jeg tror mange ville føle at det lå en garanti i å ha det ordnet på den måten. Det ville nok få en viss betydning for hvilke funksjoner instansen skulle ha. Den kunne ikke lett bli en appell- eller ankeinstans på den måten. Derimot var det i og for seg ikke noe i veien for at den kunne ha visse rådgivningsoppgaver, selv om den vel fortrinnsvis ville bli en kontrollerende instans.

Jeg ser det slik at det her er spørsmål om en avveining av om man vil ha det folkevalgte element direkte inn i kontrollen av disse funksjoner. Det er tale om så spesielle oppgaver – oppgaver som ellers ligger i grenselandet for det vi vil kalle normale funksjoner i et demokrati – at jeg har vanskelig for uten videre å gi slipp på den tanken at det her bør være folkevalgte personer som kommer inn. Men som sagt, formen for utpeking og den grad av hemmeligholdelse av navn som man her vil anse ønskelig, også kanskje av hensyn til medlemmenes arbeidsmuligheter, er et spørsmål som en selvfølgelig måtte overveie i alle tilfelle.

Korvald: Min umiddelbare reaksjon på dette spørsmålet er at det bør være Regjeringens ansvar å oppnevne et slikt utvalg, og at det ikke bør ha parlamentarikere som medlemmer. Det begrunner jeg rent prinsipielt med at dette er Regjeringens ansvar. Så vidt jeg kan se, har ingen betvilt at så er tilfelle. Da bør heller ikke parlamentarikerne trekkes inn på annen måte enn gjennom kontrollvirksomheten, først gjennom vedtagelse av de ordninger man skal ha, og deretter gjennom den kontrollerende funksjon.

Når det gjelder overvåkings- og sikkerhetstjenesten på [251] det felt, kommer vi vel tilbake til hvordan orienteringen der skal skje, og hvordan behandlingsmåten i Stortinget skal være.

Jeg fikk ikke riktig tak i hva justisministeren mente forrige gang når han anbefalte parlamentarisk kontroll. Det er mulig han mente at de parlamentariske medlemmer skulle velges av Stortinget – enten det nå gjaldt hele utvalget eller deler av det, som det var antydnet. Det måtte i så fall skje på den måten, for jeg kan ikke se at det vil være riktig at Regjeringen oppnevner parlamentarikere som medlemmer av et slikt utvalg. Vi har nok en del slike sammenblandinger i vårt parlamentariske liv. Det tror jeg er uheldig. Jeg tror vi av kontrollmessige hensyn bør komme bort fra det.

Jeg vil derfor støtte en ordning med et utvalg bestående av ikke-parlamentarikere. Hvor omfattende dets funksjon skal være, om det skal være både rådgivende og kontrollerende og fungere som ankeinstans, skal jeg ikke uttale meg om på det nåværende tidspunkt. Jeg er ikke fullt klar over hvor vidtrekkende

funksjon det bør ha. I alle tilfelle bør det vel være kontrollerende, det er det vel ikke tvil om. Men det kan også være at det ikke er råd å skille en kontrollerende og en rådgivende funksjon, slik at de to funksjoner må gripe over i hverandre. Det jeg kan si allerede nå, er at jeg er noe betenkt ved om det også skulle være en ankeinstans innebygd i det.

Statsråd Berrefjord: Det er vel her vi står overfor et av de vanskeligste spørsmålene.

På side 15 i stortingsmeldingen er det referert:

«Det forutsettes ellers at kontrollutvalget blir å oppnevne av Regjeringen.»

I departementets konklusjoner, som er inntatt i stortingsmeldingen på sidene 18-19, er det anført at:

«Departementet vil fremme forslag til kongelig resolusjon om oppnevning av et kontrollutvalg for overvåkings- og sikkerhetstjenesten. Kontrollutvalget skal bestå av 3 personer og ha en rent kontrollerende funksjon, med rett til å kontrollere alle deler av overvåkings- og sikkerhetstjenestens virksomhet og til å kreve seg forelagt alle opplysninger om denne virksomhet.» –

men det fremgår ikke der klart om Justisdepartementet den gang tok standpunkt til oppnevningensmåten, at utvalget skal oppnevnes av Regjeringen.

Det er i grunnen to spørsmål man står overfor her. For det første er det spørsmål om det skal være parlamentarikere i kontrollutvalget. Det anser ikke jeg for mitt vedkommende som så vesentlig. Derimot synes jeg det er en tanke til overveielse at Stortinget på en eller annen måte kobles inn ved selve oppnevningen.

Det som ligger i dagen, er at den tjenesten som overvåkingen må utføre, er av en slik art at det klart ikke kan gis [252] offentlige opplysninger om det som foregår. I det ligger igjen at virksomheten lett er utsatt for en eller annen form for mistenkeliggjøring om at den setter seg utenfor samfunnet og følger sine egne metoder som ikke passer inn i vårt demokratiske system ellers. Det er da spørsmål om man ikke, hvis man får Stortingets medvirkning til oppnevningen, i hvert fall kan få fram – skal vi si – en garanti overfor offentligheten for at man følger vanlige spilleregler og tar nødvendige rettssikkerhetshensyn så langt som det er mulig, og så langt som det er foreskrevet i lover og forskrifter for tjenesten.

Jeg for mitt vedkommende er ikke fremmed for tanken om at man kobler inn Stortinget. Jeg tror jeg nevnte sist at man kunne ha det slik at Regjeringen f.eks. oppnevnte et medlem og et eller annet organ under Stortinget oppnevnte to.

Hvis det skal være offentlig kjent hvem som er med i utvalget, må det være personer som nyter alminnelig tillit. Det kan her bli spørsmål om hvilke funksjoner kontrollutvalget skal ha. Man kan tenke seg at det kommer folk som beklager seg over forhold, og som vil ha opplysninger om både det ene og det andre. Hvis man da kan henvise til kontrollutvalget, og kontrollutvalget da gir beskjed om at dette har vi undersøkt, og det er ikke noe å utsette på den behandling som har vært foretatt,

ligger det i personvalget av folk som nyter alminnelig tillit, utad en garanti for at det som er foretatt er riktig.

Når det gjelder disse spørsmålene, er det etter min oppfatning nokså vesentlig å komme fram til en ordning som kan gi garanti for at rettssikkerhetsregler osv. følges.

Austrheim: Det var tre punkt som gjorde det aktuelt for utvalet å vurdere spørsmålet om eit spesielt organ som kunne vere bindeledd mellom overvakingstenesta og Regjeringa. Eg trur det vesentlegaste punktet for oppnemning av eit slikt utval var det punkt som statsråden no sist var inne på – skal vi seie – forholdet overfor «den lille mann», og at ein kunne vere sikra for at eventuell anke eller mistenkjeleggjing om at det og det hadde skjedd, kunne verte klarert gjennom eit slikt kontrollutval.

Det er vanskeleg å skilje mellom dei to andre punkta, at det er eit rådgivande og kontrollerande utval.

Eg skulle tru at overvakingssjefen i visse situasjonar kunne ha behov for å rådføre seg med eit organ i vurdering av prinsipielle spørsmål, t.d. i forhold overfor andre statar. Ein kan seie at han kan gå til Regjeringa og gjere det, då Regjeringa er den som er ansvarleg for sikkerheitstenesta, men det er då ei vurdering om det skal vere eit kontrollutval eller om det skal vere Regjeringa han skal ta kontakt med i slike spørsmål.

Når det så gjeld spørsmålet om oppnemninga av eit slikt utval, kom Mellbye-utvalet for sin del til at sidan det er Regjeringa som er ansvarleg for sikkerheitstenesta, var det riktig at utvalet vart oppnemnt av Regjeringa og var ansvarleg overfor Regjeringa.

[253] Når vi ikkje gjekk inn for å oppnemne parlamentarikarar, var det med tanke på ei eventuell melding som måtte verte lagd fram frå Regjeringa si side. Kontrollutvalet må rapportere til Regjeringa, og dersom Regjeringa då har behov for å kome til Stortinget med ei melding, skulle ikkje vedkomande medlemmar i eit slikt kontrollutval vere bundne av tidlegare standpunkt i sitt arbeid. Det ville dei verte dersom dei var parlamentarikarar og kanskje skulle vere med på å behandle ei melding i Stortinget. Utvalet har nytta denne formuleringa, som eg vil sitere:

«Det er dessuten fare for at de stortingsmenn som ble oppnevnt, ville bli betraktet som «politisk pant» for virksomheten, og det ville være til skade både for arbeidet i Stortinget og arbeidet i Kontrollutvalget.»

Eg trur ein skal frita ein parlamentarikar for det – skal vi seie – dobbeltansvar først å sitje i kontrollutvalet og så eventuelt å møte sine avgjerder og utsegner i behandling i Stortinget. Når utvalet gjekk inn for å ta personar utanom Stortinget, trur eg det var det som låg til grunn for ei slik vurdering.

Når det gjeld det spørsmålet hr. Guttorm Hansen reiste om namna skal vere offentleg kjende eller ikkje, er det eit nokså både sentralt og vanskeleg spørsmål. Eg kan godt tenkje meg at personar som er oppnemnde og får namna sine offentleg kjende, kanskje vil kjenne det som eit press at dei skal vere både kontrollerande og ansvarlege i eit arbeid som er så vidt ømtåleg som dette er. Eg må personleg seie at

eg har ikkje fullt klårt for meg korleis det vil verke anten med ei offentleg oppnemning eller ved å halde namna skjulde. Det er spørsmål ein må kome tilbake til.

Ingvaldsen: Etter min mening må det som det ble sagt, være helt utvilsomt at det er Regjeringen som er ansvarlig for overvåkingsevne, og det må da også være Regjeringens oppgave å forestå en organisering som vil gi tilstrekkelig effektivitet. Jeg kunne tenke meg at Regjeringen vil finne det nødvendig med et utvalg av egnede folk, som helst burde være både rådgivende og kontrollerende, og at dette utvalget nærmest var en del av selve overvåkingstjenesten og stod under Regjeringen.

Kontrollen med effektiviteten tror jeg er uhyre viktig. På den annen side har man spørsmålet om en annen slags kontroll når det gjelder at man ikke går for langt inn på privatlivets fred, og at metoder osv. er all right. Hittil har det vel i grunnen vært den side av saken som har oppnådd mest offentlighet. Den kontrollen må man også ta vare på, og når det gjelder slike problemer, kunne jeg tenke meg at man kunne få en ordning slik at Stortinget eller Stortingets organer kom inn i siste instans.

Jeg kan ikke se noen fordel ved at Stortinget skal være informert om alle de – skal vi si – faglige saker, men hvis det gjelder en klage over misbruk eller hva det måtte være, kunne jeg tenke meg at man kunne ha et eller annet organ lagt under Stortinget. Man har et utredningsutvalg for konstitusjonell kontroll, som holder på å vurdere i hvert fall liknende problemer, og jeg kan tenke meg at det er en mulighet for å få i stand et rapportsystem slik at klager osv. vil kunne bringes videre.

[254] Jeg er også enig med hr. Guttorm Hansen i at det ikke ville være noe ønskelig om politikere – altså stortingsrepresentanter i det hele tatt – offentlig skulle ha det skiltet på seg at de er med i selve overvåkingstjenesten og ansvarlige for – kan vi si – det arbeid som der blir utført.

Jeg er tilbøyelig til å legge meget stor vekt på effektiviteten, og jeg skulle som sagt anta at det ville være en fordel for selve tjenesten om man hadde et utvalg som Regjeringen oppnevnte og var ansvarlig for, som kunne være både kontrollerende og rådgivende og virke som et mellomledd mellom selve tjenesten og Regjeringen.

Formannen: Statsråd Berrefjord får ordet til en kort oppklaring.

Statsråd Berrefjord: Jeg vil gjerne presisere at det er ganske klart at overvåkingstjenesten er Regjeringens ansvar. Men det er også her tale om en tjeneste som tar sikte på å sikre nasjonale interesser, en tjeneste som vel helst så langt det er råd, bør holdes utenfor rent politiske meningsforskjeller. En hvilken som helst tjeneste – det gjelder ikke bare overvåkingen – er alltid utsatt for den risiko som ligger i at enkelte tjenestemenn og embetsmenn kan foreta feilvurderinger, med de følger det måtte ha.

Jeg for mitt vedkommende synes det er vesentlig at Regjeringen også, uansett hvilken regjering som måtte sitte, til en hver tid får anledning til å komme i en situasjon hvor den vet at den til en viss grad er beskyttet mot at ting som måtte inntreffe, skal trekkes inn i den rent politiske debatt.

Det har vært meget snakk om hvorvidt navnene på den som skal tjenstgjøre i kontrollutvalget skal være offentlig kjent. La meg for mitt vedkommende si at jeg tror ingenting på at det i praksis overhodet lar seg gjøre over et lengre tidsrom å hemmeligholde hvilke personer som eventuelt er kommet inn i et slikt kontrollorgan. Så hemmelig og så tett greier vi i et demokratisk samfunn aldri å få vår tjeneste. For det andre ligger det også i kontrollutvalget at det skal være en garanti for «den lille mann», altså en tillitsgaranti som viser at det ikke skjer noe galt. Man kan kanskje sammenlikne det med den institusjon vi har i Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Her blir det etter min oppfatning spørsmål om man ikke skal få en tilsvarende institusjon i dette kontrollutvalget, ikke slik at det behøver å være parlamentarikere med, men slik at Stortinget trekkes inn ved oppnevninger, og at de som blir oppnevnt, er folk som nyter alminnelig tillit, som man kan vise til, og som står utenfor partipolitisk strid.

Thyness: Det er fristende i første omgang å tenke seg dette kontrollutvalget som et parlamentarisk organ, men jo mer man går inn i den problematikk, dess mer tvilsomt synes jeg for mitt vedkommende at dette blir.

[255] Jeg tror stortingsrepresentanter kan komme opp i mange vanskeligheter hvis de skal være med i et utvalg hvis arbeide er av en slik art at det ikke kan omhandles offentlig, og at de derfor har vanskelig for eventuelt å rettfærdiggjøre seg overfor dem som er deres oppdragsgivere, nemlig folket, så på mange måter vil vel et utvalg av ikke-parlamentarikere være å foretrekke.

Jeg er enig med justisministeren i at det neppe lar seg gjennomføre å holde navnene skjult. Dessuten er dette et organ som delvis skal virke til offentlig beroligelse, og da tror jeg navnene er viktigere enn den måten medlemmene blir oppnevnt på. Om Stortingets organer eller Stortinget som sådant kommer inn når det gjelder oppnevninger, tror jeg ikke i og for seg vil virke særlig beroligende. Derimot, at det dreier seg om personer hvis juridisium er høyt ansett, vil være det viktigste. Jeg ser ikke noen grunn i og for seg til at ikke en stortingsmann skal kunne oppnevnes til dettes utvalget dersom vedkommende selv er villig, men jeg tror ikke det bør være et utvalg som er oppnevnt av Stortinget. Det vil krysse linjene for Regjeringens ansvar. Jeg tror ikke det bør være et utvalg som skal bestå av stortingsrepresentanter. Det tror jeg vil ha uheldige virkninger for de stortingsrepresentanter som er med, virkninger som kan reflekteres tilbake på overvåkingstjenesten og på sikkerhetstjenesten.

Så har vi spørsmålet om rådgivende organ. Et kontrollerende organ vil treffe avgjørelser og avgi uttalelser som på lengre sikt vil virke rådgivende – virke som retningslinjer. Men jeg tror det er vanskelig å stille organet i en slik situasjon at det først skal konsulteres om f.eks. en bestemt fremgangsmåte og så senere skal være ankeinstans når denne fremgangsmåte er brukt. Jeg tror man må forsøke å holde den

rådgivende funksjon utenfor dette, at man beholder utvalget som et kontrollerende organ og en ankeinstans, og at den rådføring som overvåkingsapparatet og sikkerhetstjenesten måtte føle behov for, skjer med Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Garbo: Hr. Thyness brukte nå uttrykket at utvalget skulle «virke til offentlig beroligelse». Det får vi selvfølgelig håpe at han får rett i, men utvalgets oppgave skal jo først og fremst være å ivareta rettssikkerheten og om nødvendig skape den uro som måtte til, hvis det kan være snakk om at rettssikkerhetshensyn blir krenket under utøvelsen av overvåkingsvirksomheten. I et slikt tilfelle kan det i verste fall bli nødvendig for dette utvalg å virke foruroligende overfor rette vedkommende.

Ut fra det syn at her er det først og fremst om å gjøre å få en sikkerhet mot utglidning, må jeg slutte meg til dem som fraråder at utvalget gis rådgivende funksjoner. Jeg tror at da ville man nettopp risikere det som hr. Guttorm Hansen var inne på, at utvalget kan gli inn som en del av apparatet, og ikke bli stående som en helt uavhengig kontrollinstans.

Jeg har samme tvil når det gjelder tanken om at sammensetningen av utvalget ikke skulle være offentlig kjent. Jeg tror det er helt riktig at det i praksis ikke vil lykkes. Jeg tror også at hvis man her er opptatt av å gi folk en reell sikkerhet, må folk også kunne vite hvem det er som sysler med dette arbeidet.

[256] Når det gjelder selve sammensetningen av utvalget, heller jeg også i den retning at det vil være en fordel at man ikke bruker parlamentarikere. Uten at man akkurat behøver å ha noe forbud mot at parlamentarikere skal være med, tror jeg at Stortingets representanter har mer enn nok med sitt ordinære kontrollarbeid, og at det ikke er nødvendig å fordoble deres kontrollfunksjoner ved også å oppnevne dem som medlemmer av et utvalg av denne type.

Når det gjelder spørsmålet om hvem som skal forestå oppnevningen, Stortinget eller Regjeringen eller eventuelt begge, er jeg for så vidt åpen for begge løsninger. Jeg tror formannen har rett i at folk kanskje vil føle det som den største sikkerhet om Stortinget er koblet inn og har et ansvar for hvem som fungerer der. Selvfølgelig kan det hensynet også ivaretas i og med at Stortinget likevel vil føre kontroll med Regjeringens oppnevning, og på den måten indirekte vil komme inn i bildet. Jeg er som sagt åpen for begge løsninger, men jeg tror, som sagt, fremfor alt at utvalget ikke bør være rådgivende. Man kan til og med diskutere om det er riktig at det skal være en ankeinstans, men det å virke som ankeinstans, klageinstans, er vel lettere forenlig med kontrollfunksjonen enn det å være en løpende rådgiver for apparatet. Jeg tror som sagt at utvalget bør være offentlig.

Kåre Willoch: Spørsmålet om utvalget bør være offentlig kjent eller ikke, ble så vidt jeg vet, bare reist i forbindelse med det problem som vil foreligge hvis utvalget skal være parlamentarisk. Jeg tror som statsråd Berrefjord at det ikke vil være mulig å holde det hemmelig. Det er bare ett av de tallrike argumenter mot at det bør være et parlamentarisk organ.

Ellers er vel det meste som kan sies om denne problemstilling, nu sagt. Jeg vil bare understreke at man ikke kan ha parlamentarikere i et slikt organ som representanter for stortingsoppfatningen uten at disse har et representativt organ innen Stortinget å drøfte saken med. Og da er vi straks inne på en utvikling som går langt videre enn det som har vært tanken bak kontrollorganet for denne tjenesten, så vidt jeg har kunnet se.

Jeg støtter det synspunkt at parlamentarikere ikke bør være med ut fra prinsipielle betraktninger som er reist her i debatten av en rekke talere. Jeg ser Stortinget som kontrollorgan i siste instans, og ser det lite hensiktsmessig at Stortinget også er representert i kontrollorgan i tidligere instans. Vi får håpe at det ikke vil bli stort behov for Stortinget som kontrollorgan i siste instans. Men det vil være galt å bygge opp et system som ikke har denne mulighet bevart. Jeg slutter meg til det hr. Austrheim sa om de dobbeltfunksjoner man kan komme opp i hvis man her har parlamentarikere med i selve utvalget.

Når det gjelder spørsmålet om Stortinget bør kobles inn i oppnevningen, har jeg ikke de samme sterke følelser. Men det forekommer meg at ønsket om personer med alminnelig tillit og andre hensyn må kunne ivaretas om man holder seg til det vanlige system. Og Regjeringen er jo overordnet denne tjeneste i alle fall og kan ikke under noen omstendighet avlaste seg sitt ansvar for denne tjeneste ved å henvise til et eller annet underordnet utvalg, selv om det er oppnevnt med deltagelse av Stortingets organer. Jeg kommer tilbake til det jeg var inne på, [257] at den eller de personer som var oppnevnt av Stortinget, ville ikke representere stortingsoppfatningen med mindre de har et organ i Stortinget å drøfte sakene med. Jeg ser lite vunnet ved at Stortinget deltar i oppnevningen annet enn at det kanskje kan gi allmennheten sikrere inntrykk av at det ikke foregår partipolitisk oppnevning. Men det måtte man vel i alle fall kunne forebygge.

Formannen: Jeg har ingen flere på talerlisten når det gjelder dette punktet. Sakens ordfører har vel fått et nokså klart bilde av hva flertallet her mener om disse punktene.

Thyness: Punkt 9 gjelder spørsmålet om innberetning fra kontrollutvalget og den videre behandling av denne. Jeg synes det er nokså rimelig at et slikt kontrollutvalg avgir en årlig innberetning til departementet. Men spørsmålet er så om den skal gå videre til Stortinget. Jeg tror den er ytterligere uegnet til behandling i stortingsalen. Det måtte i tilfelle være i et hemmelig møte, men hemmelige møter er det vel et bredt og nokså forståelig ønske om å unngå i størst mulig utstrekning.

Jeg kunne tenke meg at saken normalt ikke burde gå videre fra Justisdepartementet til Stortinget, men at Justisdepartementet i spesielle tilfelle når det følte behov for det, kunne ta kontakt med denne komite og at saken hadde sitt forblivende dermed, at det ikke ble avgitt noen innstilling i saken til Stortinget for behandling der.

Jeg tror selve sakens natur gjør at man bør begrense etterbehandlingen av den så langt det er mulig. Og når man ser tilbake på det som er skjedd i forbindelse med

overvåkingstjenesten i årene som er gått etter krigen, kan ikke jeg se noe stort behov for at Stortinget som sådant skal kobles inn.

Guttorm Hansen: Jeg er også veldig tvilsom når det gjelder dette med årlige meldinger til Stortinget. Hvis man får et slikt kontrollutvalg og et slikt koordineringsorgan, som etter min mening kanskje burde få noe sterkere innslag av folk fra statsministerens kontor og eventuelt de to departementer som dette sorterer under – jeg synes at et slikt koordineringsutvalg bør suppleres med det – synes jeg man bør kunne få så pass styring på dette at det skulle være unødvendig med meldinger til Stortinget. Det er klart at Regjeringen alltid har den utveg åpen å gå til denne komite med sakene. Men det er også klart at Regjeringen da til en hver tid må være klar over at reglementet for denne komite er slik at en sak som legges fram her, kan bringes inn for stortinget dersom fire medlemmer forlanger det. Det må være helt klart at det ikke kan være noe unntak for saker av denne art som forelegges denne komite. Da må de i tilfelle behandles spesielt. Sakene kan behandles i hemmelig møte i [258] Stortinget, hvis de er av den karakter. Men jeg vil si at jeg synes ikke dette med meldinger til Stortinget er nødvendig. Hvis det skal være en melding, kan ikke den etter min mening bare gå til den utvidede utenrikskomite og ende der. Da må den fortsette sin gang. Jeg synes at Regjeringen heller bør bruke den adgang den har til å konsultere denne komite, selvfølgelig da med den risiko at fire medlemmer her kan si: Denne saken er av en slik karakter at vi forlanger den behandlet av Stortinget.

Garbo: For meg står det slik at et naturlig ledd i dette kontrollsystemet, dette rettsikkerhetsgarantisystemet, som vi her bygger opp, bør være at Stortingets organer regelmessig blir underrettet om virksomheten. Men det er riktig at velger man formen en stortingsmelding, er det vanskelig å unngå den ordinære saksbehandling her i huset med komite og plenum.

Det som kanskje kunne være en løsning, er at man velger en annen form enn stortingsmelding, og at man innarbeider som en rutine at den utvidede utenrikskomite årlig fikk en innberetning som altså ikke hadde meldings karakter, men som likevel ga den utvidede utenrikskomite en anledning til å gjøre seg kjent med hovedtrekkene i det som foregår innenfor kontrollarbeidet, til å ta en debatt om saken. Det synes jeg må være det minimum man må fordre av direkte parlamentarisk tilsyn.

Statsråd Berrefjord: Jeg er etter nærmere vurdering av dette spørsmål kommet til at jeg tror det er farlig å instituere en plikt til å gi Stortinget årlig innberetning. Vi har hatt denne tjenesten nå i praktisk talt alle år etter frigjøringen, og jeg tror det stort sett har gått forholdsvis bra. Det er greit at man får en årlig innberetning til departementet. Og den bør være så fyldig at departementet får fullt oversyn over den virksomhet som kontrollutvalget har drevet. I den utstrekning man der kommer inn på konkrete saker, vil det bli et vurderingsspørsmål i hvilken utstrekning man skal gå videre med dette. Det er klart at hvis det skulle bli en plikt å

avgi en melding til Stortinget hvert år, må det jo da vurderes nærmere hva man ta med i denne meldingen i forhold til den innberetning departementet har fått fra kontrollutvalget. Det er jo ikke sikkert at alt som står i innberetningen fra kontrollutvalget, bør komme i en melding som skal gå til Stortinget. Jeg er i grunnen av den oppfatning at man ikke bør pålegge Regjeringen noen plikt til å gi regelmessige meldinger, men at man heller baserer seg på løpende kontakt når det er nødvendig.

Ingvaldsen: Jeg tror vi begynner å komme til en riktig konklusjon. Hr. Garbo sa at man kan benytte seg av denne komite. Her har man mange tilfelle hvor det blir delt ut dokumenter til møtene, man kan diskutere sakene, og man kan her i komiteen avgjøre om man vil kjøre videre. Jeg ville også se det som meget uheldig om en utførlig rapport skulle gå videre til Stortinget. Jeg tror at i de aller fleste tilfelle er det ikke noe direkte behov for det. Men om man f.eks. en gang i året ved en passende anledning tok dette spørsmålet opp fra Regjeringens side, tror jeg det ville ordne seg under marsjen – så kunne man se hvordan det gikk videre.

[259] Korvald: Jeg er enig i det som er framkommet her, at man må ta sikte på at det som man vil drøfte med Stortinget, foregår i denne komite. Den har så adgang til å bringe videre til Stortinget det som den måtte finne ønskelig.

Jeg tror videre at man ikke kan ha en vanlig stortingsmelding, fordi den må nødvendigvis gå videre. Om man velger å la dette ende i denne komite, må man gå fram på den måten som det er vanlig å behandle saker på her i komiteen. Og den fremgangsmåten kjenner alle. Den går ut på en muntlig redegjørelse. Man kan også legge fram notater om man så måtte ønske.

Formannen: Vi går så over til punkt 10.

Thyness: De to gjenstående punkter skulle vel kanskje ikke by på store problemer. Punkt 10 dreier seg om den form for sikkerhetsundersøkelser som nu blir benyttet. Mens man tidligere rekvirerte en sikkerhetsundersøkelse hos overvåkingspolitiet og fikk den tilbake med de bemerkninger som var, har man nu gått over til det system at den som skal sikkerhetsundersøkes, blir bedt om å utfylle en egenerklæring hvor han gir visse personlige opplysninger. På basis av den blir det så ført en sikkerhetssamtale hvor eventuelle uklare punkt oppklares.

Mellbye-utvalget har nevnt at disse spørsmålene i egenerklæringen er for generelle og tilbakeholdne. Vi hadde imidlertid for et års tid siden – snaut det – et spørsmål i Stortinget fra representanten Haugland som mente at disse spørsmålene var meget inngående og meget sjenerende. Men denne meningsforskjell er vel lett forståelig ut fra de forskjellige synspunkter henholdsvis utvalget og representanten anla. Jeg har ikke følelsen av at dette er noe stort problem. Men jeg ville være interessert i å høre om oberst Ruge kan si noe om hvilken erfaring man har høstet med dette, for da meldingen ble avgitt, var dette forholdsvis nytt, og man hadde ikke stort erfaringsmateriale å basere seg på.

Oberst Ruge: Jeg kan si at det system vi har i forsvaret, for så vidt virker bra. Jeg har inntrykk av at det er tatt vel vare på rettssikkerheten her. Hvis man får tak i opplysninger som ikke stemmer med det som vedkommende selv oppgir, kan man ved sikkerhetssamtaler prøve å komme til bunns i problemene. Erfaringene er som sagt gode.

Thyness: Kan jeg få lov å spørre om man har hatt noen klager over at spørsmålene har vært for personlige og inngående.

Oberst Ruge: Vi hadde det til å begynne med. Senere er skjemaene modifisert i en viss utstrekning, så vi har for så vidt ikke oppfylt Mellbye-utvalgets ønsker. Vi har måttet bli noe mindre personlig i spørsmålene enn vi var tidligere. Men disse problemene hadde vi da dette var helt nytt. Etter at det begynte å gli, er det ikke lenger noe problem.

[260] **Garbo:** Jeg ba om ordet i tilknytning til siste setning under punkt 10 i hr. Thyness' notat. Han nevner der det som også står i proposisjonen, at departementet mener at når det foreligger en anmodning fra den undersøkte om å bli kjent med opplysningene i en slik sikkerhetsundersøkelse, skal forsvarssjefen kunne gi tillatelse til det *etter at kontrollutvalget har uttalt seg*. Her er etter mitt skjønn nettopp et eksempel på hvordan kontrollutvalget *ikke* bør brukes. Her legger man opp til at utvalget skal inn i avgjørelsesprosessen før øverste administrative sjef treffer sin avgjørelse. Dermed har man eliminert utvalgets mulighet til å virke uavhengig, det være seg som ankeinstans eller som kontrollinstans. Etter mitt skjønn må en absolutt unngå at kontrollutvalget på noen måte kommer inn i avgjørelsesprosessen. Det må virke uavhengig og foreta en selvstendig vurdering av apparatets virksomhet uten på noen måte å være implisert i beslutningene på forhånd.

Frydenlund: La meg først si at jeg er i prinsippet enig i at man skal beholde systemet med åpne sikkerhetsundersøkelser.

Jeg ba om ordet for å stille et spørsmål til oberst Ruge, nemlig hvor stort antall slike sikkerhetsundersøkelser har man i året?

Oberst Ruge: I forsvaret har vi ca. 20 000 slike sikkerhetsundersøkelser, men langt de fleste av disse er på det laveste nivå. Det er rett og slett en kontroll i Politiets registre for å se om det finnes opplysninger der om vedkommende.

Frydenlund: Jeg stilte spørsmålet for å få bekreftet at omfanget var så stort. Det er et spørsmål om man kanskje skulle begrense disse undersøkelser til stillinger hvor det er nødvendig, eller hvor man er internasjonalt forpliktet, slik som i forbindelse med NATO-dokumenter.

Willoch: Vi hørte at spørsmålene ikke lenger volder problemer. Nå er det spørsmål om hva slags problemer man tenker på. Stiller man så «tannløse» spørsmål at den som blir spurt, ikke har noen bemerkninger? Hvis det er på den måten man unngår problemer, er det selvfølgelig greit så lenge en ikke kommer bort i personer som ikke behøver å bli spurt mer grundig. Men jeg synes at dette er et litt vanskelig og betydningsfullt punkt når det gjelder personell som har en virkelig sikkerhetsbetydning. Etter det lille man kan lese – det er for øvrig slett ikke så lite når jeg tenker meg om – om de spionasjemetoder som benyttes, er det helt på det rene at det er et nokså sentralt punkt ved besettelse av visse stillinger [261] å få klarlagt om vedkommende har, som det står her, «personlige forhold som kan utsette vedkommende for press.» Skal man få dette klarlagt, kan man åpenbart ikke innskrenke seg til spørsmål av alminnelig elskverdig karakter.

Jeg vil gjerne vite litt mer om sikkerhetstjenesten mener at man har rimelig mulighet for å forebygge den slags utpressingstilfeller i helt sentrale stillinger som vi har sett temmelig stygge eksempler på ved internasjonale spionasjemetoder.

Oberst Ruge: Det er det som er vår målsetting. Spørsmålene er ikke blitt borte. Det er formen som er blitt noe mindre «tannløs». Men hvis en mann underslår at han har vært under legebehandling for alkoholproblemer f.eks., vil det gå fram av svarene, og det vil bli brukt mot ham.

Det er et punkt hvor vi har vært svært forsiktig når det gjelder spørsmål. Det gjelder det økonomiske, hvor vi har overlatt til vedkommendes eget skjønn å svare på om han har en ordnet økonomi eller ikke. Det vil si, det er litt gradering der, men vi spør ikke hvor meget vedkommende tjener, slik som vi opprinnelig gjorde.

Willoch: Obersten har totalt unngått å snakke om det som synes å være mest effektivt i internasjonale pressmetoder.

Oberst Ruge: Jeg vet ikke hva De tenker på?

Willoch: Det står her noe om personlige forhold som kan utsette vedkommende for press. Jeg vet ikke riktig hva Mellbye-utvalget har tenkt på i den forbindelse? Det er vel ikke bare spørsmål om økonomien?

Oberst Ruge: Det er ikke bare spørsmål om økonomi, det kan være spørsmål om kvinner, for å si det på den måten. Og som statsråden sa, vi prøver å stille de spørsmål som vi mener vi forsvarlig kan gjøre. Vi ville meget gjerne hatt skarpere spørsmål, men det har ikke vært praktisk mulig å få det til.

Statsråd Berrefjord: Det er ikke noe lite vanskelig spørsmål vi er inne på her heller. Man kan jo først stille seg spørsmål om det store antall sikkerhetsundersøkelser. Nå opplyser hr. Ruge at det dreier seg om ca. 20 000 pr. år, og det må vel nesten bety at man i militære funksjoner praktisk talt må gå ut fra som en generell regel at personellet er klar over at det foretas sikkerhetsundersøkelser.

Og da dukker igjen spørsmålet opp om i hvilken utstrekning [262] man kan begrense personellens rett til å gjøre seg kjent med de opplysninger som er innhentet. Så vidt jeg forstår, vil slike spørsmål ofte dukke opp i forbindelse med ansettelse eller utnevnelser hvor en eller annen føler seg forbigått, og da mener at det kanskje kan være opplysninger som er innhentet i forbindelse med sikkerhetsundersøkelser som gjør at han ikke får den eller den funksjon.

Nå er forholdet at i svært mange tilfelle – nå har ikke jeg kjennskap til den militære sikkerhetstjenesten i særlig grad – er det generelt slik at man kan få inn opplysninger som tyder på at det må foreligge sikkerhetsrisiko ved å plassere en bestemt person i en bestemt stilling uten at det i og for seg er noen mulighet for å bringe til torvs eksakte bevisligheter for at det man betegner som en risiko, virkelig medfører riktighet. Det er klart at forsiktighetshensyn her av og til må medføre at man unnlater å ansette en person selv om man ikke har eksakte opplysninger eller skjellig grunn til mistanke. Men i mange tilfelle er det mer enn nok, og da vil jeg tro at når det gjelder spørsmål om personellens adgang til å få opplysninger, må det begrenses til at man i tilfelle man mener seg urettferdig behandlet, må gå til kontrollutvalget og ikke noe annet sted.

Ingvaldsen: Jeg er også litt spent på hvordan dette virker i praksis, og jeg er også opptatt av om man virkelig kan få en effektiv kontroll av personer. Jeg kan ikke se annet enn at man bør ha anledning til å drive en viss kontroll og sjekking av opplysningene. Videre må man ha anledning til å benytte opplysninger som man sitter inne med, som kanskje går utenom selve spørreskjemaet. Og særlig hvis man kommer litt opp i ansvarsområdet, ville jeg skjærpe kontrollen og fordringene ganske meget.

Når det er spørsmål om vedkommende skal få se dette, ville jeg være nokså avvisende på det området. Hver gang man skal ansette en mann, har man en hel del konkrete opplysninger, men det er også en god del inntrykk og totalvurderinger som er avgjørende, og som ikke direkte fremgår av dokumentene. Og hvordan man har vurdert dette, kommer heller ikke fram. Jeg har inntrykk av at det er fare for at man er litt for lemfeldig med den sjekking man for tiden driver av disse egenerklæringene hvis man ikke følger det opp med undersøkelser og vurderinger på egen hånd.

Thyness: Når det gjelder spørsmålet om å gi opplysninger til den som blir undersøkt, synes jeg det må være naturlig at det er et standpunkt som forsvarssjefen eller høyeste klareringsmyndighet må ta på basis av de råd han får fra sikkerhetstjenesten. Hvis denne avgjørelse går ut på å nekte å gi opplysninger, synes jeg det er rimelig at kontrollutvalget fungerer som en slags ankeinstans, men at det så er beroende med det.

Når det gjelder selve undersøkelsen karakter og art, går jeg ut fra at de som stiller med dette til daglig, [263] har forutsetninger for å bedømme dem som jeg ikke har, men jeg har etter fattig evne forsøkt å sette meg inn i det i forbindelse med denne meldingen. Og jeg vil si at det er kanskje tilstrekkelig for den laveste

sikkerhetsgradering som vel stort sett rekvireres i et slikt omfang at det ikke er mulig å drive noen virkelig inngående undersøkelse. Men for høyere gradering synes det for meg at det ville være bortimot et mirakel om sikkerhetstjenesten skulle avdekke en virkelig sikkerhetsrisiko. Vel, så heldig kan man selvfølgelig være, men jeg skjønner ikke riktig hvorledes det går til. Hvis en mann – skal vi si – har en frynset moral og er villig til å lyve og dekke sine løgner så godt som mulig – gjør det litt talentfullt – kan ikke jeg se hvorledes de åpne sikkerhetsundersøkelser kan bringe noe vesentlig frem.

Statsråd Fostervoll: Det var til det som hr. Garbo tok opp, som jeg i grunnen hadde lyst til å si noen ord om.

Det er jo slik at hvis en person som blir sikkerhetsundersøkt, ikke kan klareres, eller hvis en allerede klarert person får sin sikkerhetsklarering opphevet, kan dette skje på grunnlag av sikkerhetsmessig bedømmelse av alle de opplysninger som foreligger. Det er et skjønn som her blir utøvd, og dette skjønn må være tillagt den instans som er klareringsmyndighet, og kan overprøves av høyeste klareringsmyndighet. Hos oss er det da forsvarssjefen. Men det følger ikke av dette at det også er forsvarssjefen som – med støtte i uttalelser fra kontrollutvalget – skal avgjøre om en klareringsnekting eller opphevelse av en klareringsnekting skal meddeles den person som her er involvert. Det ansvar som bør være tillagt forsvarssjefen, er det sikkerhetsmessige ansvar, nemlig å treffe avgjørelse i klareringsspørsmål. Hvis denne avgjørelse grunner seg på forhold av overvåkingsmessig eller politisk art, vil en meddelelse til en berørt person med grunnlag for avgjørelsen kunne resultere i politiske konsekvenser som ikke forsvarssjefen som person eller instans burde være tillagt ansvaret for å overveie. Derav følger altså at jeg faktisk er enig i den uttalelse som hr. Garbo kom med når det gjelder de siste linjene i punkt 10.

Formannen: Da skulle det vel ikke være flere merknader til punkt 10.

Jeg kunne ha lyst til å spørre når det gjelder disse 20 000 som man har hvert år, er det antall personer eller antall tilfelle. Har man eksempler på at en del personer går igjen en rekke ganger i det antallet?

Oberst Ruge: Ja, det er riktig.

Statsråd Fostervoll: Får jeg bare legge til at når dette antall er så vidt stort i forsvaret, skyldes det først og fremst det antall vernepliktige vi er nødt til å bruke i sambandstjenesten f.eks. Vi er avhengige av å bruke en masse vernepliktige i dette sambandssystemet. Det må klareres, og det er et nokså tidkrevende arbeid. Det blåser opp dette tallet i vesentlig grad. Det er ikke så mange sikkerhetsundersøkelser for det faste personell i forsvaret, heldigvis.

[264] **Formannen:** Nå er vi kommet til punkt 11. Der sier justisministeren at det i tillegg til en representant for sjefen for overvåkingstjenesten og en representant

for Utenriksdepartementet også bør være en representant for statsministeren med i det sentrale koordineringsorgan som er nevnt der. Er det ikke så å forstå?

Thyness: Dette koordineringsorganet bør ikke være for stort. Men jeg må jo si at jeg godt kunne tenke meg at det i og for seg kunne være logisk å ha med flere personer enn de som Mellbye-utvalget har nevnt. Det er sjefene for E- og S-stab, sjefen for overvåkingstjenesten pluss en representant for Utenriksdepartementet. Men det kunne være rimelig at det var med en representant for Justisdepartementet, muligens også en representant for Forsvarsdepartementet – for forsvarsministeren – og for statsministerens kontor. Så det er vel ikke så lett å si hvem som bør være med her. Jeg ville svært gjerne ha noen reaksjoner på dette fra komiteens medlemmer.

Frydenlund: Når det gjelder dette med en representant fra statsministerens kontor, har vel statsministerens kontor vært representert tidligere, i hvert fall i koordineringsutvalget, nemlig ved ekspedisjonssjef Andreas Andersen.

Thyness: Nei, det var vel bare i et utvalg for E-staben.

Frydenlund: Når det gjelder det som står her om nødvendigheten av samarbeid og koordinering, er det også grunn til å understreke det, fordi det innbyrdes forhold mellom disse tjenestene er av avgjørende betydning. Faren for rivalisering mellom de to tjenester er til stede og skadelig når denne inntreffer. På den annen side har det i denne meningsutveksling både her i dag og også forrige gang først og fremst vært understreket at denne virksomheten er Regjeringens ansvar. Det har vært understreket behovet for politisk styring her, og det har også vært pekt på ønsket om en rådgivende instans. Så spørsmålet er om dette koordineringsorgan kunne imøtekomme en del av disse oppgavene, og også ha et element av den politiske ledelse, enten gjennom en statsråd eller gjennom en statssekretær. Det er bare en tanke som jeg kaster fram.

Statsråd Berrefjord: Når jeg nevnte at det burde være en representant for statsministerens kontor, har det sammenheng med at jeg regner med at det skal være en direkte politisk representasjon for at statsministeren faktisk personlig skal være løpende underrettet om det som foregår, ikke minst fordi man har snakket om Regjeringens politiske ansvar. Det er klart at de enkelte statsråder som har ansvaret for deler av dette, også vil kunne holde statsministeren underrettet, men ikke bestandig, om det som løpende foregår.

[265] Når det ble nevnt her av hr. Thyness at det burde være en representant også fra Justisdepartementet, har i hvert fall jeg tidligere betraktet det slik at Justisdepartementet, altså statsråden, er representert ved sjefen for overvåkingstjenesten, som jo sorterer direkte under ham og holder statsråden løpende underrettet når det oppstår ting av betydning. Og det samme gjelder vel da for øvrig også for Forsvarsdepartementet.

Formannen: Er det noen som har flere merknader?

Statsråd Fostervoll: Det var til punkt 11. Jeg tror vi først og fremst skal være meget varsomme med å gjøre koordineringsutvalget til et meget stort utvalg. Dette er først og fremst et utvalg som skal arbeide med praktiske ting. Jeg ville gjerne se at utvalget kunne utvides med direktøren for sivilt beredskap f.eks., men noen flere ut over det som her er nevnt, tror jeg ikke det bør være hvis ikke utvalget skal ha tillagt andre funksjoner enn det har i dag. Vi skal være forsiktige med å gjøre det så stort at det ikke kan fungere på den måten som det fungerer på i dag. Dessuten er det vel også et utvalg som bør oppnevnes av Regjeringen, og ved denne behandling formaliseres dette utvalg, som det står her. Jeg ville i hvert fall gjerne bare nevne at dette utvalg med sin praktiske arbeidsmåte og praktiske funksjon for øvrig ikke bør tillegges alt for store oppgaver, slik at det tar en annen funksjon enn det har i dag. I dag har det en funksjon som er hensiktsmessig, og det løser oppgaver fordi det er forholdsvis lite.

Formannen: Skal vi så regne oss ferdige med denne gjennomgåelsen og gå ut fra at hr. Thyness har grunnlag for å skrive innstillingen. Vi får så komme tilbake til dette og ha et nytt møte. Vi får se om vi ikke kan kombinere det med en slik prøve som vi var inne på i forrige møte, og skal da gi nærmere beskjed.

Jeg takker statsrådene og de som har vært til stede, og erklærer møtet for hevet.

Møtet hevet kl. 11.40.